

ר' עובדיה מברטנורא
להוציא, דשארית ישראל לא
ידברו כוב. ואם בית האסורים
בתוך ירושלים אפילו בידי
עובדי כוכבים שוחטין עליהם
בפני עצמן, דאפשר דמעילי
לפסח לבית האסורים ואכלי
ליה התם. וחולה וזקן אין
שוחטין עליהן בפני עצמן,
שמא יכבד עליהם החולי ולא
יוכלו לאכול כזית: לפיכך.
הואיל ובשעת שחיטה ראויין
היו ונזרק הדם עליהם, אם
אירע בהם פסול כמו שאמרנו,
פטורים מלעשות פסח שני:
חוץ מן המפקח הגל. ונמצא
מת תחתיו שצריך לעשות פסח
שני שהיה טמא מתחילתו
קודם שחיטה שהרי האהיל על
הטומאה משעה שהתחיל
לפקח. והוא שהיה הגל עגול
דודאי האהיל עליו מתחלה.
אבל אם היה הגל ארוך, שמא
בשעת שחיטה עדיין לא האהיל
על הטומאה ופטור מלעשות

פסח שני, מפני שהוא טמא מתחלתו - שמשעה
שהתחיל לפנות את המפולת, כבר האהיל על המת,
ובשעת השחיטה כבר היה טמא¹¹⁸:

משנה ז

אין שוחטין את הפסח על היחיד - עבור אדם
יחיד, אלא צריך להיות בחבורה, דברי רבי יהודה.
ורבי יוסי מתיר לשחוט יחיד, שסובר שהדבר
תלוי ביכולת האכילה. ולכן אפילו חבורה של
מאה אנשים שאין כל אחד מהן יכולין לאכול
כזית - אין שוחטין עליהן¹¹⁹.
ואין עושין חבורת פסח של נשים ועבדים,
מחשש זנות, ולא חבורה של וקטנים ועבדים,
מחשש משכב זכור. אבל חבורה שכולה נשים או
כולה עבדים - מותר, אולם חבורה שכולה קטנים -
אין עושין, לפי שאינם בני דעת:

משנה ח

אונן מי שבערב פסח מת לו קרוב שמחויב להתאבל
עליו, הרי הוא טובל מתקנת חכמים, אף שלא נטמא,

פסח שני: ז אין שוחטין את הפסח ביחיד. דכתיב (דברים טו) לא תוכל לזבוח את הפסח וכו',
כלומר ביחיד: אפילו חבורה של מאה. ר' יוסי קאמר לה, כלומר לא תליא מילתא אלא באכילה.
יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו, מאה ואין כל אחד מהם יכולין לאכול כזית אין שוחטין
עליהם. והלכה כר' יוסי: אין עושין חבורת נשים ועבדים. לשחוט פסח. נשים ועבדים בחבורה
אחת, משום הרגל עבירה. ולא קטנים ועבדים בחבורה אחת, משום פריצותא דמשכב זכור. אבל
נשים ועבדים כל חדא באנפי נפשיה עושין: ח אונן טובל ואוכל פסחו לערב. דאין אנינות מן

ביאורים והרחבות

118. בגמרא (צא, א) למדין: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא גל עגול (משום
שכאשר פינה את הגל בוודאי האהיל עליו ונטמא), אבל גל ארוך פטור מלעשות פסח שני, אימא
טהור היה בשעת שחיטה (בגל ארוך יתכן שהמת היה מצוי בצד האחר של הגל, והמפקח לא האהיל
עליו לפני שחיטת הפסח).

119. גרסינן בגמרא (צא, א): תנו רבנן: מניין שאין שוחטין את הפסח על היחיד? תלמוד לומר:
"לא תוכל לזבוח את הפסח באחד (שעריך)" דברי רבי יהודה (שדורש את המילה "באחד" שאין
שוחטין על היחיד). ורבי יוסי אומר: יחיד ויכול לאכול - שוחטין עליו, עשרה ואין יכולין לאכול
- אין שוחטין עליהן. דכתיב: "איש לפי אכלו", משמע אפילו יחיד, אם יכול לאכול את הפסח
- שוחטין עליו.

כיוון שעד עתה היה אסור באכילת קדשים, **וְאוֹכֵל**
אֶת פֶּסַחֹו לְעֶרְב, אֶבֶל לֹא אוֹכֵל בְּקִדְשִׁים
אחרים¹²⁰.

הַשּׁוֹמֵעַ עַל מִתּוֹ לאחר זמן, וחלה עליו אנינות
מדרבנן, **וְהַמְלַקֵּט לוֹ עֲצָמוֹת הוּרִיו**, להביאם
לקבורת קבע¹²¹ - **טוֹבֵל וְאוֹכֵל** בערב אפילו
בְּקִדְשִׁים לפי שאפילו ביום השמועה או הליקוט
אינו אלא אונן מדרבנן, ובלילה אין עליו תורת אנינות
כלל.

גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר - שמל וטבל לשם גרות **בְּעֶרְב פֶּסַח**
- **בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: טוֹבֵל** פעם נוספת מדברי
סופרים לאכילת קדשים, **וְאוֹכֵל אֶת פֶּסַחֹו לְעֶרְב**
שלא גזרו עליו טומאה אלא ביום שנתגייר ולא בלילה
שלאחריו. **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: גַּר הַפּוֹרֵשׁ מִן**
הָעֵרְלָה וְנִימּוֹל פְּפוֹרֵשׁ מִן הַקֶּבֶר - כאילו נטמא
במת, וצריך הזאה בשלישי ובשביעי, ואינו ראוי
לאכול בקרבנות אלא ביום השמיני¹²²:

ר' עובדיה מברטנורא
התורה אלא ביום שנאמר
(ויקרא י') ואכלתי חטאת היום,
יום אסור, לילה מותר. וטבילה
בעי, מתוך שנאסר עד עכשיו
בקדשים אצרכוהו רבנן טבילה.
אבל לא אכיל אונן בשאר
קדשים לערב, דאנינות לילה
אסורה מדרבנן. ולגבי פסח לא
העמידו דבריהם במקום כרת.
אבל אכילת שאר קדשים,
עשה בעלמא הוא, ואכלו אותם
אשר כופר בהם (שמות כט):
השומע על מתו. יום שמועה
הוי אונן דרבנן. וכן מי שלקטו
לו עצמות אביו ואמו אמרינן
במסכת מועד קטן, מתאבל
עליהם כל אותו היום ולערב
אין מתאבל עליהם: טובל
ואוכל בקדשים לערב. דאפילו
יום גופיה מדרבנן הוא: כפורש
מן הקבר. וצריך הזאה שלישי
ושביעי. ולא נחלקו ב"ש ובית
הלל אלא בערל נכרי שמל

ביום י"ד, דב"ה סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאה עד
יום ערב פסח שטבלתי ואכלתי, השתא נמי אטבול ואוכל, ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא מקבל
טומאה, עכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. ובית שמאי סברי לא גזרינן. אבל ערל ישראל כגון

ביאורים והרחבות

120. **פירוש:** מי שמת לו קרוב שמחויב להתאבל עליו, מהתורה הוא אונן רק ביום המיתה,
וחכמים גזרו שאף בלילה יהא אונן. לגבי פסח, שמי שלא מקריבו חייב כרת - לא העמידו
דבריהם, אולם לגבי קדשים - העמידו דבריהם במקום עשה, שאף בלילה לא יאכל בקדשים.
121. בגמרא (צב, א) למדין שלא הוא עצמו מלקט את העצמות שהרי אז יצטרך הזאת שלישי
ושביעי ככל הנוגע בעצמות מתים, אלא מדובר במשנה במי שליקטו בשבילו את עצמות אביו
ואמו, ויש כאן אבלות מסויימת מדברי חכמים.

122. גרסינן בגמרא (צב, א): אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מחלוקת (ב"ש וב"ה) בערל
נכרי, דבית הלל סברי: גזירה שמא יטמא (למת) לשנה הבאה, ויאמר: אשתקד (שנה שעברה,
כשנטמאתי למת) מי לא טבלתי ואכלתי (לערב), עכשיו נמי אטבול ואוכל. ולא ידע דאשתקד
(כשנטמא למת) נכרי הוה, ולא מקבל טומאה, עכשיו ישראל ומקבל טומאה. ובית שמאי סברי:
לא גזרינן. אבל ערל ישראל, דברי הכל טובל ואוכל את פסחו לערב, ולא גזרינן ערל ישראל
משום ערל נכרי. תניא נמי הכי, אמר רבי שמעון בן אלעזר: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל
על ערל ישראל, שטובל ואוכל את פסחו לערב. על מה נחלקו? על ערל נכרי, שבית שמאי
אומרים: טובל ואוכל את פסחו לערב, ובית הלל אומרים: הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר.

פרק תשיעי

ר' עובדיה מברטנורא

שמתו אחיו מחמת מילה, דברי הכל טובל ואוכל פסחו לערב ולא גזרינן ערל ישראל אטו ערל נכרי: ט א מי שהיה טמא. שאלו פטורין מן הכרת. הטמא או שהיה בדרך רחוקה פטרון הכתוב מלעשות פסח ראשון, ועיקר כרת בפסח ראשון הוא, לפיכך אם לא עשו פסח שני פטורים מן הכרת: ואלו חייבין בהכרת. השוגג או האנוס חייבין היו בפסח ראשון אלא שהשגגה והאנוס עכבתו, וכשהזידו ולא עשו פסח שני חייבין בהכרת, כדכתיב (במדבר ט) והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה, משמע דעל כל שאר שגגות ואונסין שאירעו בראשון חוץ מטמא ודרך רחוקה חייבין כרת אם לא עשו פסח שני: ב מן המודיעית. שם מקום רחוק מירושלים מהלך ט"ו מילין, והוא שיעור מהלך

דיני פסח שני

משנה א

מי שְׁהִיָּה טָמֵא או בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה בִּי"ד בְּנִיסוֹן, וְלֹא עָשָׂה אֶת הַפֶּסַח הָרִאשׁוֹן בְּזִמְנוֹ - יַעֲשֶׂה אֶת הַפֶּסַח הַשֵּׁנִי בִּי"ד בְּאֵייר¹²³. וכן אם שָׁגַג - כגון ששכח שהיום ערב פסח או נָאֲנַס וְלֹא עָשָׂה אֶת הַפֶּסַח הָרִאשׁוֹן - יַעֲשֶׂה אֶת הַשֵּׁנִי. אם בן - שגם השוגג והאנוס עושים את השני, לְמַה נֶאֱמָר: טָמֵא או שְׁהִיָּה בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה¹²⁴ - הלא לא רק אלו חייבים בפסח שני? לומר לך שְׁאֵלוֹ - הטמא ושהיה בדרך רחוקה פְּטוּרִין מִן הַהִכָּרֶת אם לא עשו פסח שני, לפי שנפטרו מפסח ראשון, ובשני לא נאמר כרת, וְאֵלוֹ - מי ששגג או שנאנס בפסח ראשון - חֵיבִין בַּהִכָּרֶת אם לא עשו את השני במזיד, כיוון שהיו חייבים בראשון אלא שנדחו לשני:

משנה ב

אִיזוֹ הִיא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה הַפּוֹטֶרֶת מִן הַפֶּסַח הָרִאשׁוֹן? כֹּל שֶׁנִּמְצָא בְּזִמְנוֹ הַשְּׁחִיטָה מִן הַמּוֹדִיעִים

- העיר מודיעין, הרחוקה מירושלים חמשה עשר מיל וְלַחֲוִין, וְכַמְדָּתָה - המרחק מירושלים למודיעין לְכָל רוֹחַ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא¹²⁵.

ביאורים והרחבות

123. בגמרא (צב, ב) שואלין: מי שהיה בדרך רחוקה בזמן שחיטה, וחבריו שחטו עבדו וזרקו את הדם, והוא הגיע לירושלים לעת ערב לאכול את קרבן הפסח, מה דינו? רב נחמן אמר: הורצה. רב ששת אמר: לא הורצה. רב נחמן סובר: מיחס הוא דחס רחמנא עליו, ואי עביד תבא עליו ברכה (חסה התורה עליו שתהא לו תקנה בפסח שני, אבל אם התאמץ במיוחד לעשות בכל זאת פסח ראשון - תבוא עליו ברכה). ורב ששת סובר: מידחא דחיייה רחמנא כטמא (כשם שהטמא אינו רשאי להקריב אם ירצה, כך גם זה יידחה).

124. נאמר בתורה (במדבר ט, י-יא): "דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנַפְשׁוֹ או בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה לָכֶם או לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לֵה'. בַּחֲדָשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבָיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מִצּוֹת וּמִרְרִים יֵאָכְלֶהוּ".

125. בגמרא (צג, ב) נחלקו חכמים מהי "דרך רחוקה" על פי רבי עקיבא. עולא אמר: אי זה הוא דרך רחוקה? כל שאין יכול ליכנס בשעת שחיטה. כלומר שאף אם יהלך כל שעת שחיטה לא יגיע, ושעת שחיטה מתחילה מחצות היום ואילך ונמשך זמנה עד שתשקע החמה, ומחצות